Mapes de Patrimoni Cultural

Diputació Barcelona

Plaça Carbonera 3

Vilanova de Sau

Ubicació

Comarca:	Osona
Lloc/Adreça:	Cingles de Tavertet
Emplaçament	Del camí a Tavertet a 500 metres surt un corriol a l'esquerra en direcció a la Domus del Pi.

Coordenades:

Latitud:	41.97942
Longitud:	2.39755
UTM Est (X):	450090
UTM Nord (Y):	4647667

Classificació

Número de fitxa	08303 - 142
Àmbit:	Patrimoni immaterial
Tipologia	Tècnica artesanal
Estil / època:	Contemporani Popular
Segle	XIX-XX
Estat de conservació	Regular
Notes de conservació:	No resten evidències de la pràctica carbonera en aquest indret, tan mateix cal dir que existeix una ruta que passa per aquest punt i s'està treballant per reconstruir-ne alguna en una de les places.
Protecció	Inexistent
Accés	Difícil
Ús actual:	Científic
Titularitat	Privada
Titular:	08304A003000330000TI
Fitxes associades:	Plaça Carbonera 1. Plaça Carbonera, 2
Autoria de la fitxa	Joan Casas Blasi
Data de registre de la fitxa:	dt., 01/06/2010 - 02:00

Descripció

Aquest indret que es troba situat just a sota de les parets dels cingles de Tavertet. És una zona on hi ha evidències que l'activitat carbonera hi era present fins a mitjans del segle XX. Al llarg del camí s'hi documenten diverses places semblant a aquesta.
El lloc havia estat utilitzat antigament per a la crema de fusta per a l'elaboració de carbó. És una petita clariana o pla al mig de d'un corriol. No restes evidències que permetin documentar l'activitat que es realitzà a aquest lloc a accepció del record popular.
Aquesta plaça té unes dimensions de 2x2 metres aproximadament. A la part més pròxima al pendent de la muntanya hi ha un parament de blocs de pedra, construïda segons la tècnica de la pedra seca que fa de contenció de la terra.

Observacions:

Aquest indret ha estat ja documentat i s'està treballant en la realització d'una ruta que passi per aquest punt. La ruta tot i que actualment no està marcada ni senyalitzada si que apareix en una guia editada per la Diputació de Barcelona.

Història

La pràctica de carbonar es defineix com l'activitat de transformar la llenya en carbó mitjançant una combustió incompleta i que ha tingut diverses aplicacions, entre les quals destaca l'ús com a combustible. I, com a tal, va esdevenir un element indispensable en la producció del ferro per mitjà del procés de la farga catalana.
A l'edat dels metalls, s'empra el carbó vegetal per a les operacions de reducció i de fosa. Les mines i la metal·lúrgia han necessitat sempre, per a la seva explotació, molta fusta i carbó vegetal. A l'antic Egipte, els grecs i els romans també elaboraren el carbó vegetal. Des de l'Edat Mitjana fins al s. XIX, la farga catalana, en el procés d'obtenció del ferro, es va proveir de grans quantitats de carbó vegetal, com a combustible.
Al segle XIX, però, amb l'arribada de la gran indústria siderúrgica, i la utilització del carbó mineral s'extingeix el mètode català d'obtenció del ferro. Tanmateix, fins als anys cinquanta del segle XX hom continuà muntant piles de carbó vegetal -o carboneres- d'una manera generalitzada arreu del país, ja que tenia altres aplicacions. Amb tot, avui, l'elaboració del carbó vegetal al bosc ja és història, actualment la seva producció es pura anècdota.
El carbó vegetal constituïa, junt amb el mineral de ferro i l'energia hidràulica, un element bàsic en el procés d'obtenció del ferro. El funcionament d'una farga donava feina a unes cinquanta persones: entre les quals, una mitjana de vuit carboners s'ocupaven d'elaborar les piles de carbó vegetal.
La vida dels carboners es desenvolupava al mateix bosc on era construïda la seva barraca, mentre durava el procés de combustió de la pila de carbó, ja que calia anar-la mantenint i vigilant, Cada cuita de carbó requeria, de mitjana, de dues a tres setmanes.
L'ofici del carboner era poc valorat socialment i econòmica. L'ofici es podia presentar com a dedicació anual o temporal. D'una banda, esdevenia una ocupació anual consistent en la mateixa activitat de carbonar. I, d'altra banda, era una dedicació eventual, únicament a l'hivern, període en què les feines agrícoles entraven en una fase de recés.
El procés de carbonar comprenia les fases de tallada i arreplegada de la llenya, construcció de la pila, encesa, cuita, treta i desembosc. La producció de les carboneres podia oscil·lar entre 15 i 150 càrregues de carbó (una càrrega equivalia a 120-125 kg de carbó) i el procés de carbonització podia durar entre una setmana, les més reduïdes, i dos mesos, les més grans. Hom podia fer 7 o 8 carboneres al mateix temps. El procés de carbonització, és a dir, la transformació constant de la carbonera, havia d'ésser perfectament

conegut i assimilat pel carboner per mitjà dels senyals externs, és a dir, els olors i colors del fum que anava desprenent. La carbonera més usual era l'anomenada pila alta o rodona.
El rendiment de les fustes emprades per carbonar era important i depenia de les diferents espècies. Les fustes dures rendien més que les tendrals. També variava segons l'estat de sequedat i l'edat. El menor volum i pes del carbó respecte la llenya justificaven la seva elaboració en el mateix bosc, ja que facilitava el transport des d'indrets poc accessibles. Les fustes carbonades eren el faig, l'alzina, el roure, el pi, l'avet, fins i tot el castanyer, el freixe, l'avellaner, el vern, etc.
Les tales d'arbres, per obtenir-ne llenya i per elaborar-ne posteriorment el carbó vegetal foren a voltes excessives i provocaren la desforestació en moltes àrees on s'instal·laren les fargues.

Bibliografia

A.A.D.D. (2008). Guies dels Parcs. Espai Natural de les Guilleries-Savassona. Direcció de comunicació. Diputació de Barcelona.
GUTIÉREX, Cesar. (1996). El carboneig: l'exemple del Montseny. Alta Fulla. Barcelona.
ZAMORA, Jaume Enric (1996). El carboneig al Montseny. Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya. Barcelona.

Enllaços d'interès:

http://www10.gencat.cat/agaur_web/recursos/La_Farga/Docs/6_1-carboneig.htm